

5 PRAVIDEL PRO SPRÁVNÝ VÝVOJ ŘEČI

Mgr. Martina Kolmanová, 2016

Prohlášení: Tento materiál je informačním produktem. Jakékoliv šíření nebo poskytování třetím osobám bez souhlasu autorky je zakázáno a jedná se o porušení autorského zákona, které může být i trestně stíháno. Děkuji za pochopení a respektování tohoto sdělení. V případě, že o e-book mají zájem vaši přátelé, není nic jednoduššího, než je odkázat přímo ke zdroji na <http://www.martinakolmanova.cz>.

OBSAH

OBSAH	3
1. ÚVOD	4
2. MŮJ PŘÍBĚH.....	7
3. PĚT PRAVIDEL PRO SPRÁVNÝ VÝVOJ ŘEČI	13
4. ZÁVĚR	33

1. ÚVOD

Tento e-book jsem se rozhodla napsat proto, abych předala rodičům informace o tom, jak lze jednoduše podporovat zdravý vývoj řeči svých dětí. Můžete se tak vyhnout nejčastějším chybám, kvůli kterým se řady dětských klientů vyžadujících logopedickou péčí zvětšují. Příčin poruch řeči je mnoho. Některé bohužel ovlivnit nemůžeme, mnohé ano. Lze říci, že v mnoha ohledech je správný vývoj řeči dítěte v našich rukách. V tomto e-booku vás upozorním zejména na ty příčiny, které ovlivnit můžete, a to jak sami brzy zjistíte, velmi snadno.

Mnoho rodičů se dnes snaží vývoj dítěte podporovat. Soustředí se na to, aby miminku nic nechybělo, aby na jeho příchod byli připraveni. Mnoho rodičů se také dnes zabývá tím, jak mají k miminku přistupovat. Uvažují o různých způsobech výchovy, přístupech k dítěti. Málokdo se však zabývá otázkou, jak podporovat správný vývoj řeči. Přitom rodiče jsou ti, od kterých se dítě řeč učí. Na nich záleží, jak kvalitní výslovnost a jak bohatý slovník i úroveň mluvního projevu bude dítě mít.

Pro základní porozumění hlavním příčinám poruch řeči si nyní popíšeme tři nejčastější případy dětských klientů s řečovou vadou. V mé praxi se často objevovaly děti s drobnou poruchou

výslovnosti. Děti byly z dobrých rodin, rodiče neměli žádnou vadu řeči, okolnosti okolo porodu nebyly dramatické, rodiče dítě dostatečně stimulovali, ale i přesto trpělo vadou výslovnosti. Zároveň také přicházely děti, které byly z chudších poměrů, neměly dostatek správných podnětů, trpěly zejména chudým slovníkem a často i vadou výslovnosti. Přicházely také děti celkově neobratné. Děti, které téměř v šesti letech neuměly jezdit na kole, bály se vylézt na větší průlezku nebo na strom. Děti, které byly neklidné, nesoustředěné. Na pozadí příběhů všech těchto dětí stojí vždy jedna nebo více příčin, které můžeme ovlivnit.

Z pěti hlavních příčin, které se na vývoji řeči zásadně podílejí, jsem také odvodila pět jednoduchých pravidel, které zajistí vašemu dítěti správný vývoj řeči. Možná vás bude zajímat jak. Základní princip spočívá v tom pochopit, jakým způsobem se řeč dítěte vytváří. Co se na jejím vzniku podílí a co její vývoj zásadně ovlivňuje nebo také brzdí. Po přečtení tohoto textu vám bude zřejmé, že dítě potřebuje dostatek pestré stimulace a rozvoj osobnosti jako celku. Stejně tak budete vědět, jak důležitý vliv má správný mluvní vzor. Budete také vědět, jestli je dudlík nebo výběr lahve na pití pro správný vývoj řeči dítěte zásadní nebo ne.

Možná vám tímto textem ušetřím hodně peněz, které nebudete zbytečně utrácet za pěkné, ale zcela nefunkční lahve, které dítěti navíc škodí. Stejně jako za krásné dudlíky. Ukážu vám také, že přechod dítěte na tuhou stravu není jen otázka výživy, ale že správná funkce čelisti přímo ovlivňuje kvalitu výslovnosti v pozdějším věku. Mým přáním je, aby se počty dětských klientů, které přicházejí na logopedii s vadou výslovnosti vzniklou ze zbytečných důvodů, snižovaly. Dříve než se podíváme na to, které to jsou, tak bych se vám ráda více představila. Níže si můžete přečíst můj profesní příběh, abyste měli lepší povědomí o tom, kdo tento text píše.

2. MŮJ PŘÍBĚH

Dnes jsem nadšená logopedka a miluji svou práci. Dokážu svým klientům efektivně pomoci. Užívám si každou terapii, protože je vždy jedinečná, obohacující. Troufnu si říct, že každé dítě, které ke mně přijde, je mým dalším učitelem.

Děti jsou stejně pestré jako jejich dovednosti. Nejvíc mě na mé práci baví to, jak mohu hledat příčiny a souvislosti, proč dítě nemluví, mluví chybně, nechce mluvit nebo nemůže. Velmi mě těší, když se mi podaří nabídnout efektivní postup, jak mu pomoci a ulevit rodině. Stejně tak přinést do života dítěte radost z komunikace.

DŘÍVE TO TAK ALE NEBYLO

Cesta k mé profesi začala někde dávno v dětství. Jasně si pamatuji, jak moje sestra docházela na logopedii. Tenkrát jsem nevěděla, co si pod tímhle cizím slovem představit. Jen jsem sledovala sestru, jak dokola říká slova a opakuje neustále jednu básničku. *Všechny myši v šedé chýši mají šedé kožíšky.* Moc ji to tenkrát nebavilo.

HLEDÁNÍ

O pár let později, když jsem už studovala na gymnáziu a přemýšlela jsem o vysoké škole, o logopedii jsem vůbec neuvažovala. Lákala mě medicína nebo pedagogika. Jen jsem se nějak nemohla rozhodnout. O oboru logopedie jsem se dozvěděla od mé spolužačky, která ji chtěla jít studovat. A jelikož byly přijímací zkoušky z předmětů, které jsem měla moc ráda, tak jsem tam přihlášku poslala taky.

NÁHODA NEBO OSUD

V den přijímacích zkoušek jsem zkušební komisi musela upřímně říct, že jsem vlastně vůbec neplánovala tento obor studovat, a snad proto, že jsem se tím pádem příliš nestresovala a celý den si užívala, nad mojí poznámkou se pousmáli a vzali mě.

HURÁ, NAŠLA JSEM, CO MĚ BUDE BAVIT

O pár měsíců později v přednáškové místnosti jsem ale zjistila, že to byla trefa do černého. Logopedie je totiž přesně něco mezi tím, co mě vždycky bavilo. Je to krásný, velmi široký obor, který je na pomezí pedagogiky, medicíny, psychologie a lingvistiky. Vyžaduje poměrně rozsáhlý přehled z těchto oborů, kreativní osobnost, trpělivost a lásku k dětem.

Takže se přiznám, že jako studentka sem hltala každé slovo z úst pedagogů. Těšila jsem se, jak to vymyslím, abych se odlišila od starší generace, protože opakovat donekonečna slova z papíru a básničky bez pochopení jejich smyslu, by nebavilo ani mě jako terapeuta. Těšila jsem se, jak využiju lekce výtvarné výchovy, klavíru nebo kytary, radost z tvoření i kreativitu.

PO STUDIU

Moje kroky po vysoké škole nevedly přímo do ordinace. Připadala jsem si ještě mladá na to zavřít se a pracovat. Ještě jsem se pár let věnovala dalšímu oboru, a to studiu romštiny a romistiky. Během této doby jsem zjistila, co je to bilingvismus a jaké může přinášet výhody i nevýhody.

HODILI MĚ DO VODY, AŽ PLAVU

Po necelých třech letech druhého studia jsem dostala nabídku pracovat v zařízení pro děti s kombinovanými vadami, obzvláště s dětskou mozkovou obrnou a mentální retardací. To pro mě byla velká škola. Stejně jako mnozí další absolventi jsem sice teoreticky znala mnoho věcí, nicméně v praxi jsem zjistila, že je buď neumím správně použít, anebo je někde chyba. Jak to, že na terapii děti s těžším postižením nereagují, nelepší se? Kde je zakopaný pes?

Plavala jsem ve vodě a snažila se najít cestu, jak dětem efektivně pomoci. Nakonec jsem usoudila, že nejlepšími učiteli mi budou samotné děti. Nechala jsem se jimi vést. Byla to skvělá škola. Děti mi velmi rychle ukazovaly cestu, jak jim pomoci, co je baví a co ne. Pochopila jsem, že nereagování a nespolupráce má často jedinou příčinu – úkol je příliš složitý a je třeba ho zjednodušit.

Je to stejné, jako když rozeberete autíčko na součástky, porušené opravíte a pak je složíte zase dohromady. Najednou všechno pasuje a autíčko jede. Tímto způsobem jsem se naučila mnoho skvělých technik rozkrokovat, a tím dětem efektivně pomoci.

Někdy, přestože jsem činnost rozložila na menší úkoly, dětem stále nešla. Časem jsem pochopila, že jim chyběla nějaká podstatná dovednost, která zdánlivě s řečí vůbec nesouvisí, ale přitom ji nesmírně ovlivňuje. Třeba paměť. Když se vám ztratí součástka s pamětí, můžete dělat jednu techniku pořád dokola a dítě ji stejně nepoužije. Stejně tak to může být pozornost, zrakové či sluchové vnímání nebo motorika.

A CO MOJE RODINA?

Bohaté zkušenosti jsem získala nejen od mých dětských klientů, se kterými jsem měla možnost více než deset let pracovat jako terapeut, ale také od mých tří vlastních dětí. Člověk by čekal, že dítě logopeda nemůže mít vadu řeči. Ale opak je pravdou. Genetiku a vrozené dispozice nemáme šanci ovlivnit. Zatím dvě z mých dětí si i přes veškerou moji péči přinesly na svět drobnou vadu řeči. To byla teprve zkouška ohněm.

Ten první z ní už vyrostl, stačilo mu jen dát více času, než je běžné (jelikož měl přirostlou podjazykovou uzdičku, která ho po nějakou dobu omezovala ve vyslovení L a R). Ten prostřední ze své vady pomalu vyrůstá (s dozráváním schopnosti rozlišovat hlásky sluchem se mu v jeho necelých pěti letech začínají spontánně upravovat sykavky, nicméně podědil předkus, takže je možné, že na

tom ještě budeme muset spolu zapracovat). S čím mě překvapí nejmladší dcerka, na to si ještě budu muset počkat. Prozatím ve svých 30 měsících originálně tvoří věty typu *Beata hačí ne. Šlo by to ne.*

Díky svým dětem jsem se naučila jednu z nejpodstatnějších vlastností terapeuta i rodiče – důvěru. Dnes už vím, že někdy stačí jen dát dítěti více času, lehce ho nasměrovat a terapie ani nemusí přijít. Každé z mých dětí mi ukázalo, že cesta ke správnému cíli může vést mnoha různými i různě dlouhými cestičkami.

A JAK JE TO DNES?

Dnes můžu říct, že jsem expert ve svém oboru. Umím činnosti rozdělit na součástky, důležité dílky opravit, dodat jim chybějící částky tak, aby dítě mohlo s radostí použít tu nejkrásnější dovednost, kterou člověk má... Lidskou řeč.

3. PĚT PRAVIDEL PRO SPRÁVNÝ VÝVOJ ŘEČI

Můj příběh znáte, pojďme se nyní podívat na pět hlavních důvodů, nebo chcete-li chyb, které velmi často vedou ke vzniku poruchy řeči u dětí, a jak se jim můžete vyhnout. Představíme si, jakou roli ve vývoji řeči dítěte hraje správná stimulace, pestrost podnětů jdoucích ve správném pořadí, do jaké míry lze bez negativních následků používat dudlík, jak důležité je, aby dítě správně zvládlo přechod na tuhou stravu, a jakou roli hraje mluvní vzor.

Naučím vás, co to znamená komplexní přístup v péči o vaše dítě. Na vývoj řeči se pak začnete dívat možná zcela jinak. Uvědomíte si, že úspěch závisí na mnoha faktorech. Většinu z nich však máte možnost pozitivně ovlivnit. Vývoj řeči dětí mě nikdy nepřestane fascinovat. Téměř denně odkrývám nové a nové souvislosti a vazby, které s vývojem řeči našich dětí souvisí. Jako maminka tří dětí jsem i já sama prošla názorovým vývojem. Některé naučené teorie se mi v praxi ověřily, jiné nepotvrdily.

Pojďme na to!

PRAVIDLO Č. 1

3.1 STIMULACE ŘEČOVÉHO PROJEVU

Prvním důvodem, který zásadně ovlivňuje vývoj dítěte, je stimulace. Stimulace neboli podpora vývoje dítěte pomocí vhodných podnětů. Miminko je krátce po narození připravené přijímat podněty z prostředí. Dokonce je samo svou reakcí ovlivňuje. Svými emocemi dává rodičům najevo, které podněty jsou pro něj dostatečné a které jsou mu nepříjemné. Jak to poznáme?

Hlavní prostředek výchovy je nacítní se na dítě. Vnímání dítěte jako plnohodnotné a moudré bytosti, která ví, co je pro její vývoj potřeba. Rodiče by po narození dítěte měli především vnímat jeho projevy a naučit se chápat jeho reakce. V případě, že miminko pláče, je neklidné, rozrušené, je to známka toho, že stimulace je příliš silná.

V případě, že se směje, výská, třepe ručičkami, je to známka, že se mu podněty líbí, neruší ho nebo ho neděsí. Pak je vhodné tímto způsobem dítě i nadále stimulovat.

Některé děti vyžadují silnější podněty, jiné naopak silnější podněty ruší. Stejně tak i ve chvíli, kdy je miminko zpočátku rozradostněné, jeho reakce se náhle změní a dítě přejde v pláč. Co nám tím dává najevo?

Většinou je to tím, že miminko už má dost. Nasytilo se podněty a chce odpočívat, jelikož se dokáže brzy unavit. Pokud budeme

jeho reakce bedlivě sledovat, brzy zjistíme, jak se jeho pozornost zlepšuje a prodlužuje. Také si všimneme, že některé podněty už jsou pro něj nedostatečné, protože se opakují a miminko je již dobře zná.

Svým nezájmem nebo rozčilením nám může naznačovat, že chce změnu. Citlivá a vnímavá maminka tyto projevy velmi rychle rozluští a dokáže na dítě dobře reagovat. Oba spolu vytvoří dobře hrající duo.

JAKÝM ZPŮSOBEM STIMULOVAT VÝVOJ ŘEČI DÍTĚTE?

Je to velmi jednoduché. Na miminko musíme mluvit jeho jazykem. Přiblížíme se mu, nacítíme se na něj a mluvíme jeho řečí. Když jsou miminku dva měsíce, produkuje jednoduché zvuky. Ty se po něm snažíme opakovat a nabízet mu další. Brzy zjistíme, že miminko začne sledovat náš obličej, že na tyto zvuky reaguje, poslouchá je, dokonce i čeká, až domluvíme a pak mluví ono.

Tímto postupem učíme dítě prvním rozhovorům. Dáváme mu najevo, že jeho žvatlání je pro nás důležité, že dává smysl a že nás zajímá. Pokud si s dítětem od malička nepovídáme, těžko pak můžeme očekávat, že jeho vývoj půjde sedmimílovými kroky kupředu. Jak miminko roste, vyvíjíme se s ním. Všímáme si zvuků, které se mění, z jednoduchých hlásek se stávají slabiky, slova a postupně věty.

My se stále snažíme držet základního pravidla: **Být vždy o krůček napřed.** To znamená používat řeč o stupeň složitější než dítě. Tím jeho vývoj stimulujeme a citlivě ho krůček po krůčku vedeme k tomu, aby nás následovalo.

Příliš složitá, vykonstruovaná řeč plná cizích výrazů, kterým dítě nerozumí, nejenže vývoj řeči nestimuluje, ale zároveň také může být příčinou toho, že nás dítě neposlouchá. Neposlouchá,

protože nám nerozumí. Stejně tak zamrznutí na dětinském projevu, kdy k dítěti ještě ve třech letech mluvíme jako k miminku, dítě nerozvine. Respektive rozvine jej v počátku vývoje, kdy je tento projev adekvátní, později už však nestačí.

Více o tomto přístupu se můžete dočíst na stránkách martinakolmanova.cz v mém článku s názvem [*Budte vždy o krůček napřed*](#). Přesný postup, ve kterém vám dopodrobna vysvětlím jednotlivé kroky, můžete také najít v mém e-booku [*Jak podpořit vývoj řeči u dítěte od 0 do 3 let*](#).

PRAVIDLO Č. 2

3.2 PESTROST PODNĚTŮ JDOUCÍCH VE SPRÁVNÉM POŘADÍ

Vývoj řeči dítěte neprobíhá odděleně od dalších schopností. Dalo by se říci, že řeč je v podstatě vyvrcholením vývoje dítěte. Taková třešnička na čtyřpatrovém dortu. Nicméně jednotlivá patra dortu tvoří čtyři zásadní a pro vývoj řeči dítěte důležité komponenty. Mezi ně patří sluchové vnímání, zrakové vnímání, motorika a myšlení. Bez těchto čtyř komponentů, by se řeč nikdy nerozvinula.

- a) Zrakové vnímání
- b) Sluchové vnímání
- c) Motorika
- d) Myšlení

Jejich význam je ještě patrnější ve chvíli, kdy se jedna část tohoto komponentu poruší. Představte si, že když odkrojíte kousek dortu, začne se vám celý trochu naklánět. Když odkrojíte

větší kus, tak vám třeba i spadne. Stejně je to i s řečí. Pro její správný vývoj je tedy nutné, abyste vývoj dítěte podporovali komplexně neboli celkově. Nemůžeme se soustředit jen na samotnou podporu řeči. Nejde totiž o to, aby dítě dobře vyslovovalo, když neumí ještě ani chodit. Stejně tak po něm nemůžeme chtít, aby napodobilo zvuk hlásky L, když ještě nepozná podle zvuku kočku nebo traktor.

Nemůžeme po něm ani chtít, aby nakreslilo panáčka, když neumí ukázat, kde má panenka hlavu, ruce, oči apod. Stejně jako po něm nemůžeme chtít, aby mluvil ve větách, když neumí skoro žádná slovesa a nepamatuje si ani krátkou říkanku. **Pro správný vývoj řeči musíme u dítěte rovnoměrně a krok za krokem podporovat všechny složky jeho osobnosti.**

Vývoj řeči má zároveň své zákonitosti. Řeč, stejně jako ostatní funkce, se rozvíjí od nejjednoduššího ke složitějšímu. Žádný stupínek nelze přeskočit. Pokud to uděláme, brzy zjistíme, že nám dovednost, kterou jsme přeskočili, někde chybí a musíme se k ní vrátit.

Pro vývoj řeči dítěte je tedy nejen důležité to, abychom dítěti nabízeli pestré podněty, které rozvíjejí všechny smysly, intelekt a motoriku, ale také abychom zachovali jejich správné pořadí. To, že jsme na dítě moc nároční, poznáme velmi snadno. Dítě aktivita nebaví, nezajímá ho, vzteká se

u ní, nespolupracuje, nesleduje ji. To, že jsme zvolili moc jednoduchou aktivitu, dá dítě najevo podobným způsobem. Opět je tedy nutné projevy dítěte dobře sledovat a správně je číst.

a) ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ

Od malička dítě zahrnujme podněty, které rozvíjejí jeho zrakové vnímání. Mohou to být hračky a předměty z různých materiálů, tvarů, barev i velikostí. Později také knihy, dřevěné vkládačky, přírodniny. Nechme dítě, aby je zkoumalo, porovnávalo, třídilo, skládalo, tvarovalo. Dejme mu prostor pro vlastní objevování.

b) SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ

Dítěti také dopřejeme dostatek sluchových podnětů. Tím však nemyslím celodenně hrající rádio nebo televizi. Ty naopak mohou dítě tzv. vyřadit z poslechu. Ukazujeme dítěti různé zvukové hračky nebo předměty, které mohou vydávat zvuk. Když dítě zkouší, jaké zvuky předmět vydává, necháme ho trochu experimentovat.

Později, okolo jednoho roku, již dítě učíme zvuky cíleně poslouchat. Např. když usíná, upozorňujeme ho na to, aby se soustředilo na zvuk projíždějícího auta, zaštěkání psa, řeč lidí pod okny.

Kromě toho, že mu tím rozvíjíme sluchové vnímání, které podpoří vývoj řeči, učíme ho také soustředit se na daný okamžik, vnímat a

poslouchat řeč a relaxovat. Jako bonus přijde také rychlé usnutí dítěte, které jistě mnoho rodičů ocení.

Postupně dítěti představujeme různá říkadla a písničky, které sluchové vnímání také rozvíjejí. Rytmické texty dítěti více odkrývají strukturu slova a ukazují mu jednotlivé části slov – hlásky. Dítě má pak lepší šanci je napodobit. Dále podporují jazykový cit a rozvíjejí gramatiku a slovník. V předškolním věku se pak soustředujeme na rozvoj vnímání hlásek ve slově, nejprve první, pak poslední a nakonec poznání celé struktury slova. To však zvládne až opravdu zralý předškolák.

c) MOTORIKA

Pro vývoj řeči je kromě sluchového a zrakového vnímání také zásadní vývoj motoriky. Když se zamyslíme nad tím, že řeč je nejdokonalejší motorický akt našeho těla, je zřejmé, že se bez dostatečně rozvinuté pohyblivosti těla, zvláště pak mluvidel, správná výslovnost neobejde.

Vývoj motoriky probíhá tzv. od hlavy k patě a od středu do stran. To znamená, že nejprve dítě ovládne pohyby hlavy a trupu, stejně jako rukou, a teprve poté také dlaní a prstů. Nejprve se naučí zvedat hlavičku, pást koně. Pak se překuluje z břicha na záda a naopak, až se dostane k lezení a samostatnému sedu. Před prvním rokem většina dětí vykročí vpřed objevovat svět.

Od chvíle, kdy se dítě naučí samo pohybovat, mění se zásadně způsob jeho stimulace. Dítě zahajuje vlastní aktivitu ve výběru podnětů, v příjmu podnětů je aktivní. Samo si je vybírá a cíleně za nimi míří. Dítě se ve svém vývoji musí nejen pohyby naučit, ale také jednotlivé části těla ovládnout samostatně. To znamená pohybovat s nimi nezávisle, bez pomoci jiné části těla.

Pokud to nedokáže, vývoj je nedostatečný. Dítě pak tzv. kompenzuje, tedy využívá jinou část těla k tomu, aby mohlo vykonat cílený pohyb. Z hlediska vývoje řeči je tedy zásadní, aby dítě

nejprve oddělilo pohyb hlavy od těla. Poté pohyb čelisti od pohybů hlavy. Následně také pohyb jazyka a rtů od čelisti. Pokud k tomu nedojde, dítě např. ve třech letech neumí izolovaně zvednout jazyk za horní řezáky, aby mohlo vyslovit L. Pomáhá si k tomuto pohybu jazyka pohybem dolní čelisti, která se snaží jazyk zvednout.

Stimulací správného vývoje motoriky zásadně ovlivníme také vývoj řeči dítěte. Mnoho dětí má kromě poruchy výslovnosti velmi často potíže i v tzv. hrubé a jemné motorice. Špatně stříhají, nedokáží hbitě navlékat korálky, připínat kolíčky, vsouvat sirky do krabičky. Při běhu jsou těžkopádné, často padají, mají strach přelézt průlezku, vylézt na strom apod. V pohybu jsou neobratné. Neobratnost celého těla je pak také patrna v dutině ústní, při pohledu na pohyblivost jazyka.

d) MYŠLENÍ

Součástí vývoje celého organismu je také vývoj kognitivních dovedností. Mezi tyto dovednosti patří paměť, pozornost, myšlení. K vývoji kognitivních dovedností přispívá vývoj zrakového, sluchového vnímání, stejně jako vývoj motoriky. Představte si to jednoduše. Před miminkem leží

hračka – např. balónek. Miminko ji v poloze na bříšku sleduje. Když balónkem začneme pohybovat, dítě otáčí hlavičkou ze strany na stranu, aby mohlo míček sledovat. Když míček např. zmáčkne, dítě uslyší zvuk.

Brzy ho hračka bude zajímat natolik, že se bude snažit ji uchopit. Když se mu to podaří, může si ji osahat, vložit do úst, dostatečně prozkoumat její tvar, velikost, tvrdost, materiál, zvuk, který vydává, i to, co hračka dělá. Zároveň s touto hračkou tráví nějaký čas, je pozorné a sleduje ji. Když má dítě příležitost si s hračkou opakovaně pohrát a dostatečně ji prozkoumat, pochopit její fungování i účel, vše si zároveň zapamatuje. Zapamatuje si tvar, velikost, zvuk, pohyb. Většinou u své hry také slyší komentář: *To je balón, balón dělá hop*. Dítě si pak spojuje slovo, které slyší s pocity, a vjemy, které s hračkou prožívá.

Tímto způsobem si vytváří veškeré potřebné vjemy, které jsou důležité k tomu, aby dítě pochopilo, že věci mají své názvy. Nebýt rozvoje myšlení, pozornosti i paměti, dítě by nemohlo pochopit, že řeč slouží k pojmenování a že slovo je pouze **symbolem**, který zastupuje reálné věci, pocity, osoby, činnosti okolo nás.

PRAVIDLO Č. 3

3.3 VČAS ODEBRANÝ DUDLÍK

Proč miminka chtějí dudlík? Co jim to přináší? Jak to, že dudlík funguje a dítě utiší i přesto, že z něj neteče žádné mléko? Při dudání dudlíku si totiž dítě stimuluje čelistní kloub. Tento kloub najdete snadno.

Položte si ruku s nataženými prsty před ucho na tvář a otevřete ústa. V tuto chvíli pod dlaní nebo prsty cítíte, jak se začne čelist pohybovat.

Toto kloubní spojení je nervově napojené na podkorové struktury v mozku, jejichž stimulace v organismu navozuje pocit relaxace, uklidnění a uvolnění. Proto také děti ve chvíli, když už nemají

dudlík, tuto stimulaci nahrazují jiným podnětem. Může to být jídlo, kousání nehtů, cucání palce nebo v dospělosti také žvýkání žvýkačky či kouření.

Z tohoto důvodu dudlík na většinu miminek funguje. Někdy se jim nedaří ho ovládnout. Dudlík jim z úst vypadává, neumějí ho správně dudat a chvíli trvá, než maminka objeví tvar dudlíku, který miminku bude vyhovovat.

Jsou ale miminka, která dudlík nepotřebují. Nevyžadují častější stimulaci tohoto kloubu. Dokáží se utiřit jiným způsobem a dudlík je pro ně nadbytečný. Takovým dětem bych radila dudlík nedávat vůbec. I přesto, že do půl roku je jeho užívání pro vývoj řeči zcela bezpečné, přeci jen se jedná o jakousi dočasnou pomůcku, kterou budeme muset časem stejně odstranit. Pokud tedy miminko často nepláče, není neklidné a dudlík mu dáváme jen ze zvyku, že se to tak dělá, není ho vůbec potřeba.

U miminek, která potřebují tento kloub více stimulovat, se použití dudlíku nebráníme. Do půl roku dítě používá vývojově starší model sání. Po půl roce, ve chvíli, kdy přichází na tuhou stravu, polyká jako dospělý. Zvedá jazyk za horní řezáky a vlnovým pohybem shora směrem šikmo vzad polyká.

Tento způsob při dudání dudlíku dítě nepoužívá. Dítě tak setrvává zbytečně ve starším modelu polykání, což má na vývoj řeči negativní vliv. Jaký?

Jazyk setrvává v nízké poloze a dítě ho vystrkuje do mezizubního prostoru. Proto většina dětí, které používají často a dlouho dudlík, trpí v pozdějším věku mezizubní výslovností sykavek. Zároveň bývá špatně artikulováno TDN mnohdy i L a následně RŘ. To je myslím slušná dávka hlásek, které pak dítě musí zbytečně napravovat. Kvůli tomu se vyplatí dudlík včas odebrat. Co myslíte?

Nejdéle na půl roce se tedy snažíme dítěti dudlík odstranit. Většina dětí v tomto věku již překoná první období nespokojenosti a plačtivosti, lze je zabavit a utišit jiným, zdravějším způsobem. Více o tématu, jak odstranit dudlík, se můžete dočíst na webu martinakolmanova.cz v mém článku [Dudlík je důležité odebrat včas](#) stejně jako v mém e-booku [Jak na první lžičku?](#) Tam přidávám informace o tom, jakým způsobem lze dudlík nahradit, a představím vám také pomůcku, která vám jeho odstranění výrazně usnadní.

PRAVIDLO Č. 4

3.4 SPRÁVNÝ PŘECHOD NA TUHOU STRAVU

Víte, že správný přechod na tuhou stravu zásadně ovlivní kvalitu výslovnosti dítěte v pozdějším věku? Tato informace je v logopedii poměrně nová a veřejnosti zatím zcela neznámá.

Teprve v posledních pár letech se pohled na vývoj řeči opírá také o teorii, která popisuje správnou činnost a funkci čelisti. S touto myšlenkou přichází světově známá americká autorka Sara Rosenfeld Johnsonová, která popisuje vztah kvality výslovnosti ke správné funkci čelisti.

Funkce – tedy síla a stabilita – čelisti se neustále vyvíjí. Správné kousání a žvýkání tuhé stravy má však na její správný vývoj zásadní vliv. Jak naučit dítě správně kousat, jsem napsala

do svého e-booku [Jak na první lžičku](#). Téma je natolik rozsáhlé, že vyžaduje samostatnou knihu. Dočtete se v něm o správném postupu a také o pomůckách, které k nácviku můžete použít.

Dočtete se také o tom, jak dítě na přechod na tuhou stravu dobře připravit a které potraviny zvolit, abychom vývoj čelisti podporovali. Navíc zde dostanete také informaci o tom, jaká je správná lahev na pití. U nácviku samostatného pití z lahve vzniká stejné nebezpečí jako u dudlíku. Pokud dítě pije ze špatné lahve, zůstává ve vývojově nižším modelu sání a upevňuje si tak nesprávnou nízkou a mezizubní polohu jazyka. Tyto děti pak mají potíže s vyslovováním hlásek CSZ, TDN a LRŘ.

Pro správný vývoj řeči je zásadní, aby dítě co nejdříve a správně přijalo tuhá sousta, dokázalo je dobře a dostatečně rozmělnit a aby dlouho nesetrvávalo na kašovitě stravě. Pro mnohé čtenáře bývá překvapením informace, že děti kašovitou stravu vůbec nepotřebují. Stejně jako nepotřebují lahev na pití a když, tak nejlépe s brčkem.

PRAVIDLO Č. 5

3.5 SPRÁVNÝ MLUVNÍ VZOR

Mluvní vzor, tedy řeč člověka, který na dítě mluví, zásadně ovlivňuje kvalitu i kvantitu řeči dítěte. Tedy to, co dítě říká a jak moc mu je rozumět. Jak to funguje?

Dítě se učí řeč nápodobou. To znamená, že poslouchá, kdo na něj mluví a také jakým způsobem. Stejně jako dítě ve starším věku

pochytí od starších kamarádů ne zcela vhodná slova, tak i malé dítě se naučí slova od nás rodičů. A nejenom slova, ale také gramatiku, slovosled, přízvuk, intonaci i tempo řeči. **A proto na děti mluďte tak, jak chcete, aby jednou samy mluvily.**

Vždycky jsem si myslela, že mluvit na miminko je zcela přirozené. Že miminko samo nás ke komunikaci přímo vyzývá. Ve svém okolí jsem však byla svědkem situací, při kterých maminka v kontaktu s miminkem neřekla ani slovo. Např. při přebalování nebo ve chvílích, kdy vezla kočárek s miminkem, které něco zaujatě sledovalo. Opakující se každodenní situace jsou přitom skvělou příležitostí pro rozvoj řeči. Dítě je zažívá znovu a znovu, zná je již nazpaměť. Často ví, co přijde. Když mu tyto situace navíc doprovodíme slovem, jeho vývoj ještě více podpoříme. Stejně tak je vhodné podporovat samostatné slovní projevy dítěte.

Ve chvíli, kdy se k vám dítě natočí, přinese hračku a něco samo sděluje, je nutné ho poslouchat. Vyjádřit zájem. Nejjednodušší způsob, jak můžeme vyjádřit zájem, je dívat se na to, o čem dítě mluví a sledovat předmět, např. hračku. Zároveň můžeme zopakovat to, co dítě řeklo, abychom ho ujistili, že mu rozumíme.

Můžeme mu také klást otázky, které se vztahují k jeho vyprávění, čímž podpoříme také myšlení dítěte. Malé děti jsou v mluvním projevu neobratné. Učí se složitý systém jazyka, který navíc nemá vždy stejná pravidla. Je žádoucí je v jejich projevu podpořit, ne je necitlivým přístupem od mluvení odradit.

Jak citlivě opravovat mluvní projev dítěte? Kromě toho, že jim budeme nabízet správnou, kvalitní i obsahově bohatou řeč, musíme také jejich projevy mírně korigovat. Nejlepší způsob jak to můžeme udělat je zopakovat po dítěti to, co řeklo, ale se správným slovosledem, gramatikou i výslovností. Vyvarujeme se výroků typu: *Řekni to znovu a správně. Musíš to říct jinak, abychom ti rozuměli. Takhle ti nikdo nerozumí, řekni mi to srozumitelně.*

Naopak podporujeme dítě pozitivně laděnými komentáři: *Slyšela jsem, že jsi říkal něco o pejskovi. Chceš mi říct, že tě něco bolí? Mám pocit, že mi chceš něco ukázat.*

Vhodné způsoby opravování řeči dítěte:

Dítě: *My byli toupat.* Maminka: *Ano, byli jsme se koupat.*

Dítě: *To je Pepovu.* Maminka: *Ano, to je Pepy.*

Dítě: *Sluníčko je modrý.* Maminka: *Sluníčko je žluté.*

Dítě: *To je Štěpik.* Maminka: *Ano, to jsi ty.*

4. ZÁVĚR

Pokud jste dočetli do konce, a já věřím, že ano, dozvěděli jste se pět základních pravidel, jak můžete vývoj řeči dítěte správně podpořit. Vývoj řeči je přirozený proces, který probíhá zcela spontánně. Dítě má vrozenou schopnost naučit se mluvit. Jak moc se mu to podaří, záleží také na jeho okolí, tedy hlavně rodičích. Pokud dítě dostane dostatečnou podporu, bude stimulováno vhodnými podněty a rodiče mu poskytnou správný mluvní vzor, šance, že nebude mít žádnou vadu řeči, je vysoká.

V e-booku jste se dozvěděli, že kvalitu výslovnosti podporuje také správný přechod na tuhou stravu, dostatečná funkce čelisti. Víte také, že dlouhodobým používáním dudlíku můžete ledasco pokazit, stejně tak i špatným výběrem lahve na pití.

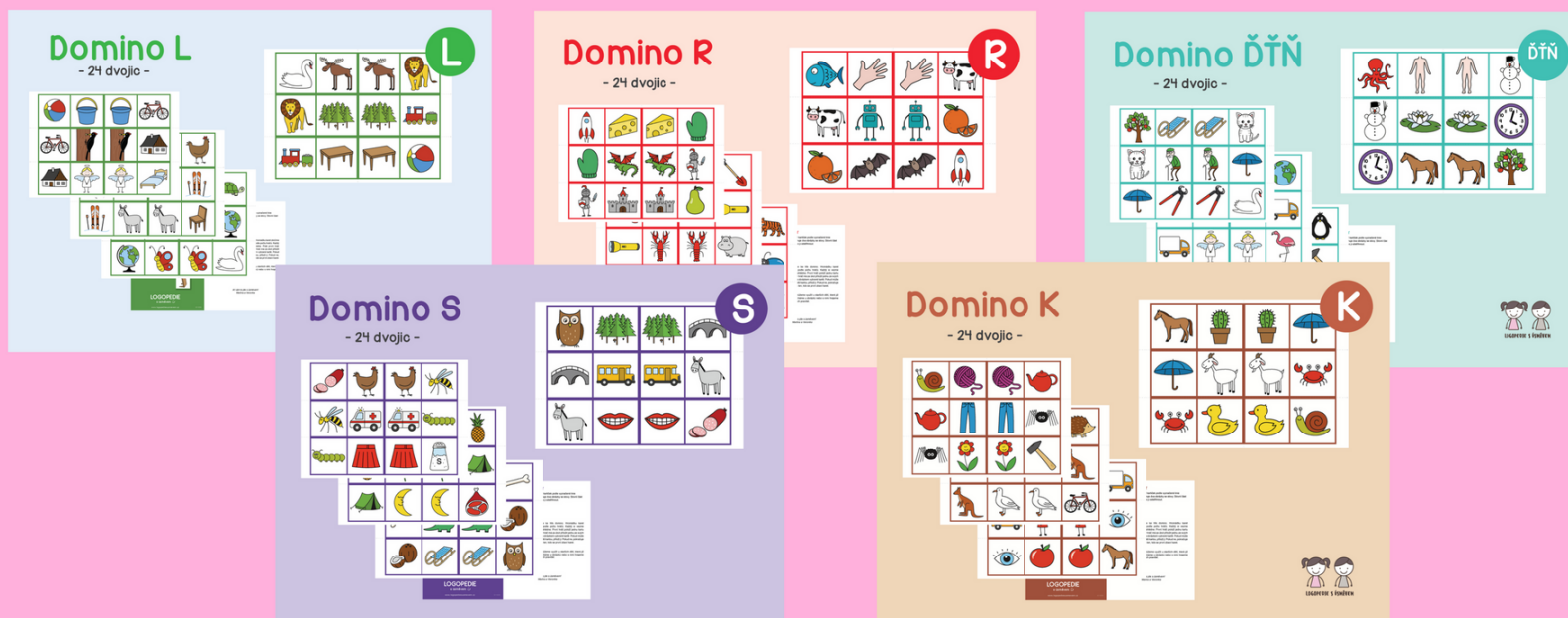
Pokud vás obsah e-booku zaujal a rádi byste se dozvěděli více praktických informací a návodů, mnoho aktivit, které podporují vývoj řeči dítěte, jak dítě naučit správně jíst a pít nebo jak ho zbavit dudlíku, mohu vám doporučit mé další e-booky, ve kterých najdete podrobné informace k výše

zmíněným tématům. E-booky a mnoho dalších užitečných informací a produktů můžete najít na mém webu <http://martinakolmanova.cz/ebook/>.

E-SHOP www.logopediesusmevem.cz

Martina Kolmanová

l o g o p e d i c k á d o m i n a

www.logopediesusmevem.cz